

Od Redakcji

Przełom roku 2021 i 2022 przyniósł Redakcji „Pedagogiki Społecznej” smutne pożegnania. Odeszli od nas współpracujący z naszym kwartalnikiem prof. dr hab. Jadwiga Kuczyńska-Kwapisz oraz prof. dr hab. Janusz Morbitzer. Pragniemy tą drogą wyrazić nasz smutek oraz głęboką wdzięczność za Ich wielką życzliwość, wspaniałą współpracę oraz znaczący wkład w rozwój naszego pisma.

Przedkładanym tomem chcemy uczcić pamięć zmarłej pod koniec roku 2021 prof. dr hab. Ireny Wojnar, której niesłabnąca troska o rozwój i ochronę człowieczeństwa wniosła znaczący wkład w polską filozofię wychowania, zachęcając nas do refleksji nad tym, kim jesteśmy i dokąd podążamy. Podejmowane z Jej inicjatywy w ramach prac Zespołu Kultury i Edukacji Komitetu Prognoz Polskiej Akademii Nauk „Polska 2000 Plus” spotkania w Jabłonie czy Pałacu Staszica w Warszawie były dla nas forum wymiany myśli i gorących nieraz dyskusji nad drogami rozwoju, wyzwaniem, szansami i zagrożeniami pojawiającymi się przed kulturą i edukacją w kontekście dokonujących się przeobrażeń świata i społeczeństwa. Niezwykle inspirujące były rozmowy z Panią Profesor w Jej gabinecie na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie pracowała. Głęboko w pamięci pozostają także prowadzone przez Nią wykłady.

„Jeżeli nadmiernie zaufamy władzom ludzkiego rozumu, a nie doceniemy siły ludzkiej wyobraźni, staniemy się świadkami triumfu zła”. Ten cytat z Herberta Reada był przedmiotem refleksji kolejnych pokoleń uczniów Pani Profesor, inspirując nigdy niekończące się dyskusje nad relacjami rozumu, dobra i kreatywności. A także – za Bogdanem Nawroczyńskim – dobra, prawdy i piękna. Dla nas, studentów, szczególnie pociągająca wydawała się ta ostatnia, najbardziej nieuchwytna kategoria wiązana przez nas wszystkich przede wszystkim ze sztuką.

Profesor Irena Wojnar sztukę przedstawiała nam jako drogę rozwoju człowieka, wyeksponowaną w stworzonej przez nią koncepcji Wychowania przez Sztukę, wskazując jednocześnie na centralne znaczenie kategorii *Homo Creator*, którego twórczy potencjał i kreatywność winny być wyzwalane, wzmacniane i pobudzane poprzez edukację. W tym ujęciu sztuka przestaje być wyłącznie dziełem stanowiącym końcowy efekt procesu tworzenia, lecz jest samym procesem, stylem życia wyznaczanym twórczym podejściem do siebie i otaczającego świata, w którym mocą wyzwolonej, twórczej wyobraźni wychodzimy poza jednolity, sztywny kanon estetyczny.

W świetle prac Pani Profesor zarówno kontakt ze sztuką, jak i proces twórczy są środkiem kształtowania otwartości umysłu oraz postawy aktywności przewyższającej bierne podejście podmiotu do siebie samego, swego życia, innych ludzi i otaczającej rzeczywistości. Przeżycie estetyczne służy pobudzeniu wrażliwości, wyobraźni, potrzeby tworzenia i transgresji. Przede wszystkim zaś pozwala doświadczać wartości wykraczających poza wąski i spragmatyzowany krąg wyznaczany kategoriami *Homo Oeconomicus*, *Homo Faber* czy *Homo Ludens*, przeciwstawiając się też pasywności *Homo Consumens*.

Centralne usytuowanie wartości humanistycznych łączy przy tym koncepcję Wychowania przez Sztukę z ideą Wychowania dla Pokoju obecną w licznych pracach prof. dr hab. Ireny Wojnar. Wyrażając obawy wiążące się z dostrzeganymi zagrożeniami dla ludzkości i samego człowieczeństwa, wskazuje Ona na szczególne znaczenie edukacji, której podstawowym celem czyni kształtowanie Kultury Pokoju. Przywoływany przez Panią Profesor ideał wychowawczy odrzuca partykularyzm wsobnego i plemiennego egoizmu oraz towarzyszącą im przemoc na rzecz spotkania, troski o innych, budowania mostów ponad podziałami, dialogu oraz poszukiwania twórczych rozwiązań. Postuluje przy tym zwrot instytucji edukacyjnych w kierunku wychowania humanistycznego, przeciwstawianego praktykom edukacji spragmatyzowanej i podporządkowanej doraźnym interesom pozaosobowym.

Znaczenie dziedzictwa Profesor Ireny Wojnar, promowanych przez nią idei i wartości przypominają nam zamieszczone w niniejszym numerze teksty. Całość otwiera tekst Marii Szyszkowskiej eksponujący zaangażowanie Pani Profesor w krzewienie ideałów humanistycznych. Ich uniwersalizm i ponadczasowość podkreśla artykuł profesora Sorbony, Michała Masłowskiego, zarysowujący relacje człowiek–kultura–społeczeństwo. Samą postać i dorobek Profesor Ireny Wojnar przybliży Jej następczyni, Krystyna Pankowska. Kolejne trzy teksty: Andrzeja Bałandynowicza, Barbary Kwiatkowskiej-Tybulewicz i Małgorzaty Orłowskiej skupiają się na wątku kreatywności, sztuki i kultury pojmowanych jako drogi a zarazem środki rozwoju człowieka. Drugi z najważ-

niejszych obszarów zainteresowania Pani Profesor przywołuje natomiast Jerzy Nikitorowicz, przypominając o aktualności zadań wiążących się z promowaną przez Profesor Irenę Wojnar kulturą pokoju.

Oddając ten numer w ręce naszych Czytelników zachęcamy Państwa do refleksji nad zawartymi w nim tekstami. Otwieramy przy tym nasze łamy dla dyskusji nad znaczeniem Wychowania przez Sztukę i Wychowania dla Pokoju we współczesnym świecie i społeczeństwie.